

ऋद्धि संस्कृतम्-7

अभ्यास कार्यम्

पाठः - 1

1. एकपदेन उत्तरत -

- क. राजा कुत्र पूज्यते ? स्वदेशे
ख. विद्यार्थी किम् त्यजेत् ? सुखम्, आतस्यम्
ग. विद्यां केषाम कृते धनम् ? निर्धनानाम्
घ. निर्बलानाम् बलम् का ? विद्या

2. मञ्जूषातः पनि चित्वा लिखत -

1. मूर्खः - स्वगृहे विद्वान् - सर्वत्र
राजा - स्वदेशे प्रभुः - स्वग्रामे

3. रेखाङ्कितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

- क. स्वदेशे पूज्यते राजा । कुत्र ?
ख. विनयात् याति पात्रताम् । कस्मात् ?
ग. विद्यार्थी सुखम् त्यजेत् । किम् ?
घ. विद्याधनं सर्वधन प्रधानम् । किम् ?

4. मूलशब्दः, विभक्तिः वचनं च लिखत -

पदानि	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनम्
क. आलस्य	आलस्य	प्रथमा	एकवचनम्
ख. विनयात्	विनय	पञ्चमी	एकवचनम्
ग. स्वदेशे	स्वदेश	सप्तमी	एकवचनम्
घ. अमित्रस्यः	अमित्र	षष्ठी	एकवचनम्
ङ. निर्बलानाम्	निर्बल	षष्ठी	बहुवचनम्

5. रिक्तस्थानानि पूरयत -

क. अलसस्य कुतो विधा, अविद्यास्य कुतो धनम् ।

ख... विधा रूपम् कुरूपाणाम् ।

ग. स्वगृहे पूज्यते मूर्खः ।

घ. विद्या ददाति विनयं ।

ङ. न चोरहार्यं न च राजहार्यं ।

6. मेलनं कुरुत -

Questions

अलसस्थ	कहाँ से
भारकारि	खर्च करने पर
स्वगृहे	कहाँ
कुत्र	आलसी को
व्ययेषु	भार बढ़ाने वाला
कुतो	अपने घर में

Answers

अलसस्थ	आलसी को
भारकारि	भार बढ़ाने वाला
स्वगृहे	अपने घर में
कुत्र	कहाँ
व्ययेषु	खर्च करने पर
कुतो	कहाँ से

ऋद्धि संस्कृतम्-7

अभ्यास कार्यम्

पाठः - 2

1. एकपदेन उत्तरत-

क. पाणिनेः पितुः नाम किम् आसीत् ?	पणिनः
ख. पाणिनेः मातुः नाम किम् आसीत् ?	दाक्षी
ग. पाणिनेः गुरुः कः आसीत् ?	उपवर्षः
घ. पाणिनि : कया हस्ते विद्यारेखां निर्मितवान ?	छोरेक्या
ङ. पाणिनिः कस्य ग्रन्थस्य स्वनाम् अकरोत् ?	अष्टाध्यायी

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

क. पाणिनेः जन्म कुत्र अभवत् ?
उत्तर:- पाणिनेः जन्म गंगाधरस्य शालातुरनामके ग्रामे अभवत् ।

ख. पाणिनेः हस्तरेखां दृष्ट्वा गुरुः किम् अवदत् ?
उत्तर:- पाणिनेः हस्तरेखां दृष्ट्वा गुरुः अवदत् यत् भवतः हस्ते तु विद्यारेखा एव नास्ति ।

ग. शिलायां गर्तः कथं जातः ?
उत्तर:- वारं-वारं घटस्य स्थापनेन एव शिलायां गर्तः जातः ।

घ. गर्तस्य रहस्यं ज्ञात्वा पाणिनिः किं चिन्तितवान् ?

उत्तर:- सः चिन्तितवान् यत् यदि मृत्तिकायाः घटस्य वारं- वारं
स्थापनेन शिलायां गर्तः भवितुम् अर्हति तर्हि
पुनः-पुनः अभ्यासेन अहमपि पठितुम् शक्नोमि ।

ङ. आश्रमम् आगत्य पाणिनिः किं कृतवान् ?

उत्तर:- आश्रमम् आगत्य पाणिनिः छुरिकया स्वहस्ते विद्यारेखां निर्मितवान् ।

3. प्रश्ननिर्माण कुरुत-

क. सः पठने बहः दुर्बलः आसीत् । कस्मिन् ?

ख. मार्गे सः पिपासाम् अनुभवत् । काम् ?

ग. सा महिला अवदत् । का ?

घ. पाणिनिः आश्चर्येण स्तब्धः जातः । केन ?

ङ. सः छुरिकया हस्ते विद्यारेखां निर्मितवान् । कया ?

4. मूलशब्दः, विभक्ति वचनं चलिखत-

पदम्	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनम्
क. तस्य	तत्	षष्ठी	एकवचनम्
ख. पिपासाम्	पिपासा	द्वितीया	एकवचनम्
ग. रहस्यम्	रहस्य	प्रथमा	एकवचनम्
घ. पठने	पठन्	सप्तमी	एकवचनम्
ङ. छुरिकया	छुरिका	तृतीया	एकवचनम्

5. रिक्तस्थानानि पुरयत-

क. पाणिनिः तत्र गत्वा जलं अयाचत् ।

ख. एतत् वाक्यं श्रुत्वा पाणिनि आश्रमात् गृहं प्रति प्रस्थितः ।

ग. सः हस्तरेखां दृष्ट्वा अवदत् ।

6. रिक्तस्थानानि पुरयत-

क. अहम् गृहं गत्वा पठामि । (गम् + क्त्वा)

ख. सः विहस्य अवदत् । (वि+ हस् + ल्यप्)

ग. रामः श्रुत्वा अगच्छत् । (श्रु + क्त्वा)

घ. अहं प्रातः उत्थाय ईश्वरं नमामि । (उत्+स्था + ल्यप्)